

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Vrijwilligerswerk door asielzoekers en statushouders in de opvang

*Tips en aandachtspunten voor
maatschappelijke organisaties*

Wie mag vrijwilligerswerk verrichten?

1. Asielzoekers

Asielzoekers mogen vrijwilligerswerk doen. Hiervoor is geen tewerkstellingsvergunning vereist. Wel toetst het UWV of er sprake is van vrijwilligerswerk. Daarom heeft een organisatie een vrijwilligersverklaring nodig als een asielzoeker er vrijwilligerswerk gaat doen.

2. Asielzoekers aan wie asiel is verleend (statushouder)

Een asielzoeker die in Nederland asiel heeft aangevraagd en een (tijdelijke) verblijfsvergunning voor asiel heeft gekregen is vrij op de Nederlandse arbeidsmarkt. Er staat dan op het verblijfsdocument 'arbeid vrij toegestaan, tewerkstellingsvergunning (twv) niet vereist'. Voor deze groep hoeft een maatschappelijke organisatie geen vrijwilligersverklaring aan te vragen. Een werkgever hoeft in geval van werk ook geen tewerkstellingsvergunning aan te vragen.

Een vreemdeling die uitgeprocedeerd is of waarbij geen sprake is van rechtmatig verblijf mag geen vrijwilligerswerk doen.

Inhoud

Samen aan de slag	5
Welk vrijwilligerswerk?	9
In vijf stappen naar een goede samenwerking	15
Meer informatie	23

1 Samen aan de slag

Maatschappelijke organisaties zonder winstoogmerk hebben vaak behoefte aan nieuwe vrijwilligers. Mogelijk komt ook uw organisatie regelmatig handen te kort. Heeft u weleens gedacht aan de hulp van asielzoekers en/of statushouders die verblijven in een van de opvanglocaties van het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA)?

Het COA is verantwoordelijk voor deze opvang en stimuleert bewoners om buiten de opvanglocatie vrijwilligerswerk te doen. Dat geeft hun dag weer zin: ze doen nuttig werk, leren de taal en doen sociale contacten op.

Voor uw organisatie kan samenwerken met een asielzoeker of statushouder een verrijking zijn. Het biedt u en uw collega's de kans om uw blik op de wereld te verruimen. Bovendien beschikken asielzoekers over een flinke portie veerkracht en hebben ze talenten en vaardigheden die u goed kunt benutten voor uw organisatie.

Overweegt u om een asielzoeker of statushouder een kans te bieden om als vrijwilliger aan de slag te gaan? Dan leest u in deze brochure hoe dat kan en welk vrijwilligerswerk geschikt is. Ook vindt u hier praktische tips om van de samenwerking een succes te maken.

Heleen Tieze

Vrijwilligerswerk haalt het beste in mensen naar boven

Elke dinsdag is de Vrijwilligerscentrale Nijmegen te vinden in het plaatselijke asielzoekerscentrum. Met persoonlijke gesprekken en flyers brengt de centrale vrijwilligerswerk onder de aandacht van asielzoekers. 'Meestal hebben we flyers van twee projecten, met informatie in het Engels en Nederlands', zegt coördinator Heleen Tieze. 'Om de keuze overzichtelijk te houden.' Een dagje op stap met ouderen of gehandicapten, onkruid wieden en groenten telen in de buurttuin, helpen bij een groot zomerkamp of een pop-festival: de Vrijwilligerscentrale heeft voor ieder wat wils.

De werving op het AZC heeft succes. 'Het loopt storm', vertelt Heleen. 'Veel asielzoekers zijn eager en willen zich graag inzetten voor de Nederlandse samenleving. Bovendien is het voor hen een mooie kans om iets buiten de deur te doen en kennis te maken met de stad.' De Vrijwilligerscentrale houdt er rekening mee dat asielzoekers de stad nog niet goed kennen en dat zij (meestal) nog geen Nederlands spreken. Daarom staat er vaak een Nederlandse vrijwilliger klaar om de vrijwilligers uit het AZC naar de juiste locatie te brengen en is er altijd minimaal één asielzoeker bij die voor de anderen van en naar het Engels kan vertalen.

'Je ziet hoe mensen van vrijwilligerswerk opbloeien', vertelt Heleen enthousiast. 'Nederlanders en asielzoekers hebben interesse in elkaar en het vrijwilligerswerk zorgt voor veel interactie. Dit contact haalt het beste in mensen naar boven: vriendelijkheid, verbroedering, wederzijdse waardering en acceptatie, tevredenheid. Dat is een onbetaalbaar gevoel. Soms ontstaan er zelfs vriendschappen.' Niet alleen het vrijwilligerswerk heeft positieve bijeffecten, ook de Nederlands-Engelse flyers blijken handig op een onverwachte manier: 'Die gebruiken ze in de Nederlandse les.'

2 Welk vrijwilligerswerk?

Bij het inzetten van asielzoekers en statushouders als vrijwilligers zijn een aantal voorwaarden en aandachtspunten van belang.

1. Zonder winstoogmerk

Asielzoeker en statushouders mogen, net als iedere Nederlander, alleen vrijwilligerswerk doen als dit werk geen winstoogmerk heeft. Bijvoorbeeld werk bij een stichting of een vereniging. Werkgevers in het bedrijfsleven kunnen geen gebruik maken van hun hulp.

2. Maatschappelijk nut

Het vrijwilligerswerk dat u aanbiedt, is van belang voor de samenleving. Zoals vrijwilligerswerk in een buurthuis, bij een sportvereniging, in een kerk of voor een zorginstelling. Het is daarom aan te raden te kijken wat voor vrijwilligerswerk er al is in uw organisatie of in uw gemeente. Daarbij kunnen asielzoekers en statushouders, die als vrijwilliger aan de slag willen, dan aansluiten.

3. Onbetaald werk

Het vrijwilligerswerk bestaat uit activiteiten die een organisatie normaal gesproken onbetaald laat uitvoeren. Het werk mag dus niet in de plaats van een betaalde baan komen en tot verdringing leiden.

4. Bestaande laagdrempelige activiteiten

De praktijk leert dat u asielzoekers en statushouders in de opvang het beste kunt laten aansluiten bij vrijwilligersactiviteiten waarvoor u nu ook al vrijwilligers inzet. Zo is er tijdens de activiteiten altijd begeleiding van een ervaren vrijwilliger. En krijgen ze de kans Nederlanders te ontmoeten en de Nederlandse taal te leren.

De ene vrijwilliger is de andere niet en er zijn verschillen in opleiding, cultuur, gezondheid en vaardigheden. Die verschillen gelden ook voor asielzoekers en statushouders. Dat betekent dat het vrijwilligersaanbod divers kan zijn.

Verwacht u een taalbarrière? Dan is een laagdrempelige vrijwilligersactiviteit ook een optie. Soms kan iemand uit de groep als tolk fungeren. Vaak komt u met handen en voeten ook een heel eind.

5. Dichtbij en kortdurend

U kunt asielzoekers en statushouders in de opvang het beste betrekken bij vrijwilligerswerk dat op wandel- of fietsafstand van de opvanglocatie plaatsvindt. En omdat zij niet weten hoe lang zij daar blijven, is het makkelijker hen te betrekken bij losse activiteiten of kortdurende projecten.

Voorbeelden

- Activiteiten in de wijkvoorziening, zoals het onderhouden van een (speel)tuin;
- Activiteiten in de amateur- en recreatiesport, zoals helpen bij een sportevenement of sporttoernooi;
- Activiteiten bij kunst- en cultuurinstellingen, zoals het uitdelen van flyers bij een buurttheater of andere promotiewerkzaamheden;
- Activiteiten in gemeenschapshuizen, clubhuizen en buurthuizen, zoals gezamenlijk koken;
- Activiteiten in bejaardenhuizen en verpleegcentra, zoals wandelen met ouderen, ouderen gezelschap houden of helpen met maaltijdvoorzieningen in de wijk;
- Activiteiten voor instellingen op het gebied van behoud van dieren, natuur en milieu, zoals klusjes op een kinderboerderij of onderhoud van staatsbossen;
- Activiteiten bij liefdadigheidsinstellingen, zoals helpen bij de voedselbank;
- Activiteiten voor of bij vluchtelingenorganisaties, bijvoorbeeld door een rol te spelen als bestuurslid.

Kijk voor meer inspiratie en het aanbod op de diverse online vrijwilligerswerkdatabanken.

Renée van der Boor

Vrijwilligers gaan mee in de flow

De interactieve kunstexpositie Oddstream, het internationale muziekfestival Music Meeting, het filmfestival voor wetenschap en kunst InScience. Bij heel wat evenementen in Nijmegen is Renée van der Boor betrokken als vrijwilligerscoördinator. In 2015 ontdekte zij de potentie van asielzoekers als vrijwilliger. Het begon met een vrijwilligerstekort bij Music Meeting. De vrijwilligerscentrale wees op de mogelijkheid om asielzoekers in te zetten. Dat bleek een goed idee: 'De Nederlandse vrijwilligers keken er niet eens van op. Ze zijn gewend om samen te werken met mensen die andere talen spreken en uit andere culturen komen. Iedereen gaat mee in de flow.'

Renée raadt organisaties wel aan zich een beetje te verdiepen in de verschillende culturen waarmee je te maken krijgt. 'De eerste keer dat iemand weigerde mij een hand te geven, was ik flabbergasted', vertelt ze. 'Maar de volgende keer legde ik uit dat het in Nederland normaal is om een hand te geven als je elkaar ontmoet. Daarna kreeg ik gewoon een hand en merkte ik ook dat die persoon het fijn vond dat ik het had uitgelegd. Vaak is het eerder onwetendheid dan onwil.'

'Het initiatief komt bijna altijd vanuit Nederlandse vrijwilligers', zegt Renée. 'De asielzoekers zijn immers nog niet zo lang in Nederland en hebben aansturing nodig.' Ze raadt aan daarmee rekening te houden: 'Zorg voor minimaal één extra begeleider. Zelf werken we bij voorkeur met een vaste verhouding van vier Nederlandse vrijwilligers op twee asielzoekers. De asielzoekers hebben dan altijd een maatje en de Nederlanders kunnen laten zien hoe we werken.'

Het vrijwilligerswerk levert stralende gezichten op en veel positieve energie op de festivals: 'Er ontstaan vriendschappen. Sommige asielzoekers zie ik terug bij een volgend festival. Het is mooi om te zien dat mensen zich welkom voelen en het gevoel hebben dat ze kunnen meedoen.'

3 In zeven stappen naar een goede samenwerking

Een goede voorbereiding is het halve werk. Hieronder vindt u de stappen waarmee u asielzoekers en statushouders betreft bij uw activiteiten.

- 1. Beoordeel eerst of het werk geschikt is**
Bepaal eerst of het vrijwilligerswerk dat u (in gedachten) heeft, ook geschikt is voor asielzoekers en statushouders. Volg hierbij de aanwijzingen en tips die eerder beschreven zijn.
- 2. Vraag vooraf een Verklaring vrijwilligerswerk aan bij het UWV**
Voor asielzoekers, die (nog) geen (tijdelijke) verblijfsvergunning hebben, is het verplicht een Verklaring vrijwilligerswerk aan te vragen. Deze verklaring vraagt u aan bij het UWV.

In afwachting van de Verklaring vrijwilligerswerk kan de asielzoeker alvast beginnen met het vrijwilligerswerk. Uw organisatie moet wel een kopie van de ondertekende aanvraag en de ontvangstbevestiging van het UWV in de administratie hebben.

Het UWV beslist binnen twee weken na ontvangst van uw aanvraag of u deze verklaring krijgt. Daarbij beoordeelt het UWV of uw organisatie geen winstoogmerk heeft, het werk gebruikelijk onbetaald is, en het werk een algemeen maatschappelijk doel dient. Als het UWV nadere vragen heeft naar aanleiding van uw aanvraag, dan kan het langer duren. Het is daarom belangrijk een complete aanvraag in te dienen. Mocht uw aanvraag worden afgewezen, dan moet u direct staken met het inzetten van asielzoekers voor de desbetreffende werkzaamheden.

Tip

Een vrijwilligerscentrale kan u eventueel helpen bij de beschrijving van de werkzaamheden in de aanvraag bij het UWV. Die luistert best nauw, omdat het geen taken mogen zijn die normaal gesproken betaald worden uitgevoerd of die u eerder betaald heeft laten uitvoeren. Voorbeeld: als een sportvereniging het clubgebouw wil schilderen en hiervoor altijd vrijwilligers onder de eigen leden wist te strikken, is het geen probleem om daar nu ook asielzoekers voor te vragen op basis van vrijwilligheid, mits daarvoor een vrijwilligersverklaring is aangevraagd.

Een Verklaring vrijwilligerswerk van het UWV wordt voor drie jaar verleend, is niet persoonsgebonden en geldt voor de door u beschreven werkzaamheden. U hoeft dus geen nieuwe verklaring aan te vragen als andere asielzoekers hetzelfde werk gaan doen. Wilt u asielzoekers andere taken geven? Dan is wel een nieuwe verklaring nodig voor die nieuwe werkzaamheden.

Voor statushouders, die al wel een (tijdelijke) verblijfsvergunning hebben, hoeft u geen verklaring aan te vragen. Het vrijwilligerswerk moet nog steeds gebruikelijk onbetaald te zijn, geen winstoogmerk hebben en een algemeen maatschappelijk nut dienen.

3. Succesvol organiseren

In steeds meer gemeenten zorgen vrijwilligerscentrales in samenwerking met het COA en lokale organisaties voor de werving en begeleiding van kandidaten op de opvanglocaties naar vrijwilligerswerk in hun gemeente. Sommige vrijwilligerscentrales werven actief op de opvanglocatie naar geschikte vrijwilligers voor vrijwilligerswerk.

Neem contact op met de vrijwilligerscentrale of opvanglocatie bij u in de buurt om te bespreken hoe vacatures voor vrijwilligerswerk het beste onder de aandacht van asielzoekers en statushouders kunnen worden gebracht. Vraag daarvoor bij de opvanglocatie naar de casemanager participatie.

4. Vergoeding

U mag asielzoekers en statushouders in de opvang, bij rechtmatig verblijf, een (onkosten)vergoeding geven voor de inspanningen. Bewoners van een COA-locatie die niet beschikken over rechtmatig verblijf komen niet in aanmerking voor vrijwilligerswerk en een mogelijke vergoeding. Voor de vergoedingen gelden maximumbedragen: maximaal € 150 per maand en maximaal € 1.500 per jaar. Op de website van de Belastingdienst vindt u meer informatie. U kunt ook overwegen om bijvoorbeeld een cadeaubon of beloning in natura aan te bieden.

5. VOG waar nodig aanvragen

Voor vrijwilligerswerk kan een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) worden verlangd. Een VOG is een verklaring waaruit blijkt dat het gedrag van de betreffende persoon in het verleden geen bezwaar vormt voor het vervullen van een specifieke taak of functie in de samenleving.

De waarde van de VOG is in het geval van een asielzoeker of statushouder echter beperkt nu alleen op basis van het Nederlandse strafblad getoetst wordt of deze persoon strafbare feiten heeft gepleegd. Asielzoekers en statushouders verblijven nog niet zo lang in Nederland; er wordt geen informatie opgevraagd in het land van herkomst.

6. Wettelijke aansprakelijkheid

De organisatie waar men vrijwilligerswerk doet waarborgt de veiligheid van de vrijwilliger en zorgt voor een vergoeding van eventuele schade aan diens persoonlijke eigendommen, als die is ontstaan tijdens het vrijwilligerswerk. Een ongeluk zit echter in een klein hoekje. De wettelijke aansprakelijkheid binnen de opvang is voor asielzoekers en statushouders geregeld door het COA.

De wettelijke aansprakelijkheid buiten de opvang is meestal door de gemeente geregeld. De meeste gemeenten hebben voor vrijwilligers – waaronder ook asielzoekers en statushouders in de opvang, die vrijwilligerswerk verrichten in hun gemeente of een andere gemeente – een verzekering

afgesloten via VNG Verzekeringen en Centraal Beheer Achmea, de VNG Vrijwilligersverzekering. Sommige gemeenten hebben zelf via andere kanalen een verzekering. Er zijn gemeenten die dit nog niet geregeld hebben. Voor de zekerheid kunt u bij uw gemeente informeren wat van toepassing is.

7. Afspraken op papier

In het algemeen is het verstandig om de afspraken die u maakt over het werk op papier te zetten. Bijvoorbeeld een omschrijving van de werkzaamheden, het aantal uur dat ermee gemoeid is en/of de cultuur op de werkvloer. Maar of dit nodig is, hangt ook van het type activiteiten af. Soms worden er geen overeenkomsten/contracten meer getekend, omdat het niet om structurele werkzaamheden gaat, maar om losse, incidentele activiteiten. De deelnemers tekenen in op een kalender waarop deze klussen vermeld staan.

Vrijwilligerscentrales hebben vrijwilligerscontracten in het Engels en Nederlands beschikbaar. Maatschappelijke organisaties kunnen daar gebruik van maken. Zij blijven wel zelf verantwoordelijk voor de vrijwilligers met wie zij afspraken maken. Een vrijwilligerscontract is niet verplicht.

Shadi Al-Hakimi

Erop uit om je weer normaal te voelen

De 25-jarige Shadi Al-Hakimi vluchtte in 2015 uit het door oorlog geteisterde Jemen. Eerst zat hij in AZC Ter Apel, daarna in Kaatsheuvel. 'You know, het dorp bij de Efteling', vertelt Shadi. 'In Kaatsheuvel deed ik mijn eerste Nederlandse vrijwilligerswerk. Nu ik in AZC Nijmegen zit, ben ik daarmee doorgedaan.' In het AZC ligt de verveling op de loer. 'Er is veel spanning en stress', zegt Shadi. 'Mensen praten over de IND, over hun status, verdriet, leed. Dat kan echt frustrerend zijn. Af en toe moet je naar buiten om je normaal te voelen. Vrijwilligerswerk is daarvoor ideaal.'

Op Koningsdag stond Shadi als vrijwilliger op Oranjepop. Bij de ingang scande hij tickets en stempelde hij handen: 'Really nice. Het is de beste combinatie van werken en lol hebben.' Binnenkort gaat hij ook nog met ouderen op stap en helpt hij het festivalterrein van een muziekfestival schoon te houden. Daarnaast helpt hij in het AZC in de recreatieruimte en deed hij vertaalwerk voor een cultureel jongerenplatform.

Het vrijwilligerswerk levert ook waardevolle contacten op, zoals iemand die Shadi helpt om Nederlands te leren. Want hij hoopt natuurlijk dat hij in Nederland mag blijven. 'Ik wil graag verder studeren en werken op het gebied van *artificial intelligence*', zegt Shadi, die in Jemen al twee bachelordiploma's haalde. 'Misschien zelfs onderzoek doen voor een PhD.' Voorlopig blijft hij vrijwilligerswerk doen. 'Als ik de kans had, zou ik het iedere dag doen.'

4 Meer informatie

Algemene informatie

Op de website van de Rijksoverheid treft u algemene informatie aan over vrijwilligerswerk door asielzoekers.

www.rijksoverheid.nl

Aanvraagformulier Verklaring Vrijwilligerswerk

Op de website www.werk.nl van het UWV kunt u het aanvraagformulier Verklaring Vrijwilligerswerk vinden.

www.werk.nl/werk_nl/werkgever/wervingsadvies/werkvergunning/wanneer-nodig/uitzonderingen

Succesvol organiseren

Op de website van het COA kunt u een opvanglocatie zoeken bij u in de buurt.

www.coa.nl

In steeds meer gemeenten zorgen vrijwilligerscentrales in samenwerking met het COA en lokale organisaties voor de werving en begeleiding van kandidaten op de opvanglocaties naar vrijwilligerswerk in hun gemeente. Kijk voor meer informatie over hoe zij dat aanpakken op www.aandeslag.info.

Vrijwilligerswerk

Op vrijwilligerswerk.nl vindt u veel handige informatie over vrijwilligerswerk.

www.vrijwilligerswerk.nl

Vrijwilligersvergoeding

Op de website van de Belastingdienst vindt u de maximale vergoeding die u een vrijwilliger mag geven. Zoek op vrijwilligersvergoedingen.

www.belastingdienst.nl

Wet- en regelgeving

De Vereniging Nederlandse Organisatie Vrijwilligerswerk heeft een digitale krant over wet- en regelgeving uitgebracht onder de titel 'Minder gedoe voor vrijwilligers'.

www.nov.nl/magazine

Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG)

Op de website van screeningsautoriteit Justis staat meer informatie over de Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) en het aanvragen daarvan.

www.justis.nl/vog

En in sommige situaties is een gratis VOG mogelijk.

www.gratisvog.nl

PEP E-boek

Praktische gids voor organisaties die met vrijwilligers werken.

www.pep-ebook.nl

Algemeen online startpunt (arbeids)participatie vluchtelingen

Werkwijzer Vluchtelingen is het online startpunt voor informatie over (arbeids)participatie van asielzoekers en statushouders in Nederland. Hier vindt u informatie over wetgeving, beleid, ondersteuningsmogelijkheden en best practices op het gebied van (vrijwilligers)werk, inburgering en onderwijs.

www.werkwijzervluchtelingen.nl

Dit is een uitgave van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De informatie is tot stand gekomen in samenwerking met UWV, Vrijwilligers Centrale Amsterdam, Vrijwilligerscentrale Nijmegen, Vrijwilligers Centrale Regio Alkmaar, Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA), Pharos (expertisecentrum gezondheidsverschillen), ministerie van Veiligheid en Justitie, Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk (NOV) en Inspectie SZW.